

Zeitschrift: Il glogn : calender dil pievel : annalas per historia, litteratura e cultura romontscha
Band: 1 (1927)
Artikel: Impurtonza e valeta della tratga de biestga
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881131>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 02.02.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Impurtonza e valeta della tratga de biestga.

Ils mieds per ina segira giudicaziun de sias qualitäts.

1. Survesta generala
2. Emprovas de prestaziun
3. La giudicaziun digl'exteriur cun principal risguard sin il modus de punctaziun.
4. La valeta della derrivonza cun in entruidament co quella sa vegnir tier sia valor.
(Per igl'onn 1927 suondan punct in e dus.)

Survesta generala.

Sco già daditg renconuschiu posseda la biestga armentiva denter las differentas sorts tiers de casa igl'emprem plaz e quei engraziunt a siu different nez. Sco tals vegnan suandonts facturs en consideraziun: Producciun de latg, prestaziun de lavur sco bov, furniziun de carn e cun semultiplicar. Era porscha quella la pli gronda resursa de daners per il puresser. En Svizzerza, principalmein en valladas muntagnardas vegn quella tenuta en grond diember.

Paregliaziun dil diember en Svizzerza cun quel d'autras tiaras.

En il decuors dil temps han evenements historics sco era culturals da temps en temps engrondi e lu era sminuiu il diember, il qual muossan las suandontas cefras dellas differentas dumbraziuns:

Onn de dumber.	Svizzerza	Augm. ne smin.	Grischun	Augm. ne smin.
1866	993,291		82,356	—
1876	1,035,856	+ 42,565	—	—
1886	1,212,538	+176,682	—	—
1896	1,306,696	+ 94,158	—	—
1906	1,498,144	+191,448	83,358	+ 1,002
1911	1,443,483	— 54,661	78,419	— 4,939
1916	1,615,893	+172,410	88,500	+10,081
1866—1916 san ins constatar in carschament:				
Svizzerza: 622.602		Grischun: 6,144		

En il decuors dil temps, avon l'uiara europeica cun sias enconuschentas consequenzas, ei il pur se-resolviu pli e pli tier la producciun de fein e tratga de biestga, il qual ha caschunau in'augmentaziun de tiers sco sura statistica muossa. Las relaziuns caschunadas entras l'uiara han effectuaun en l'economia dil pur aschi lunsch ina midada, che quel ei staus sfurzaus tier ina pli gronda producciun de garnezi. Il resultat ei stau ina reducciun dil diember de biestga, sco muossa la dumbraziun de 1921 cun in diember de 1,425,341 — 1916: 1,615,893. — La davosa dumbraziun fatga 1926 ha resultau in diember de 1,587,110 (+161,769). Il davos resultat muossa a nus, che la tratga de biestga ei la principala resursa de daners per il pur. En valladas

muntagnardas donnegescha ina memia gronda munconza de tiers las relaziuns purilas:

1. Ei la cultura buc adattada per prau ded èr.
2. Vegn il dueivel recav ord las alps sminuius, per consequenza vegnan quellas negligidas.

La Svizzerza posseda 10,756 alps e pastiras cun in areal 1.1347.77 ha. Il Grischun ha 822, cun in areal de 358.784 ha.. La Svizzerza ha de quei tiara productiva 673.063 ha., ed il Grischun 194.915 ha. Las alps della Svizzerza han ina valeta de ca. 168.991.000 fr., quellas dil Grischun cun in immens areal mo buca cultivadas dil meglier 14.750,000 fr.

Schliats onns d'ina magra raccolta e las consequenzas dell'uiara cun tendenza sin prezis sbassonts han mess il stan puril en ina greva situaziun. La zoppina, che ha furiau cun tutta vehemenza en nies cantun igl'onn vargau, ha mo aunc carschentaun la miseria. Era ein ils aspects sin vinavon pauc favoreivels. Entras la valuta svizzerza, la quala stat en negina connecziun cun quella dellas tiaras vischiontas, ei la situaziun per nos producents ina fetg schliata. Possi Dieus il Tutpussent, il qual regia sur nus, dar als purs temps levgiants, che dattan a quels niev svilup. — Ualvess savein nus implorar megliers temps, cun far fein las dumengias e cun tener giu tontas festivitads, per las qualas ei dat gleiti semplamein negins auters dis.

Ca. $\frac{4}{5}$ dellas entradas ord l'agricultura ein recav ord il muvel. Per quei eis ei senz' auter necessari, de sespruar de trer ord quel las necessarias substanzias e forzas, che ein adattadas, per cheutras cuntentar ses basegns ed interess. Mo entras ina adequata tratga, entras bien tractament, uorden e ruglament sa el augmentar il nez. La moda e maniera dil tractament e perver ha grond'influenza sin formaziun e prestaziun dils tiers. Ariguard direcziun ed intent della tratga sesperta quella sin tratga de nez e raz. Tier la tratga de nez vegn tschentaun la mira sin gronda prestaziun de latg, carn e lavur. Vegn ei denton conform a nossas relaziuns, era dau grond'attenziun sin ina razionala tratga, nua ch'ins trai si biestga giuvna buca mo per igl'agen diever, sche plidein nus d'ina tratga de raz. Quella pretenda dal pur ina pli aulta enconuschientscha e savida. Cheutier sto ins tschercar buns taurs e vaccas cun razza, per cheutras survegnir ina rendevlva descendenza.

Mo a gronds purs ed instituts purils eis ei pusseivel de realisar persuls sura intent. Per era gidar leutier ils fleivels ein associaziuns de tratga vegnidadas fundadas. En nies cantun havein nus 173 societads. La valeta de quellas ei cun il temps, il qual tschenta pli e pli grondas pretensiuns, secomprovada compleinamein. Dapi che Cantun e Confederaziun sustegnan e promovon cun rehas contribuziuns

a tratga en uniun cun las societads, sa negin pur declarar ina clara derivonza de ses tiers senza esser commember d'ina societad.

3. Emprovas dellas prestaziuns.

Ch'in mussament de prestaziun cun ina exacta controlla ha pli gronda valeta, che mo ina giudicaziun ad égl ei caussa nundispoteivla.

Entras emprovas, sur dellas qualas ei vegn menau controlla, han ins in positiv mussament, che ei de gronda muntada ton per il raz sco era per la vendita. Entrás menar ora en general quellas emprovas, savess ins arrivar tier statisticas generalas. Segiramein fissan talas statisticas buca senz' influenza per carschentar igl export. Tonaton vegnan quellas emprovas generalmein buca fatgas e quei principalmein en valladas muntagnardas. Era en quei punct duessen las associaziuns de tratga luvrar pli intensiv, per cheutras carschentar la valeta dil cudisch de tratga. Entrás pesar regularmein il latg silmeins mintga 15 dis e constatar la peisa dil tier ina gada ad onn, survegnin nus in sclariment sur prestaziun de latg sco era ariguard il prender tier en peisa. Era ariguard sanadad e tener bov duein ils cudischs de tratga dar il necessari sclariment. Emprovas pli extensivas cun quantums dil latg ed emprovas de pervér ein grév de realisar e perquei strusch pusseivlas en las muntognas. A raschun de sura ston ins secuntentar cun semplas emprovas, las qualas ein de cussegljar allas societads per cheutras carschentar la reclama. Bein capeivel eis ei, che las societats san buca tuttas metter neü ina stadera de punt. Per quei intent vulessel jeu recumandar il cudischet „Bauers Viehwage“ cun il qual mintga pur sa sin fundament dellas

tabellas cuntenidas en quei cudisch quintar ora cun entginas mesiras la peisa de ses tiers senza grondas differenzas. Quei cudisch sa ins retrer da Huber & Cie., Verlagsbuchhandlung Frauenfeld, per il prezi de fr. 1.20 e cun retrer pli biars fr. 1.—

Principalmein duessen las emprovas sin prestaziun de latg sin semplá moda vegnir menadas atras pli generalmein.

En emprema lingia damondan quellas conscienza e gestadad dal proprietari dils tiers.

b. La breigia de pesar il latg de mintga vacca silmeins mintga 15 dis. Il cudisch de tratga ha gia sias colonnas leutier necessarias, nua ch'il resultat annual sa vegnir purtaus en. Entrás quella pintga e semplá breigia havessen nus in ualti clar mussament sur la prestaziun de mintga animal. Tier vaccas, dallas qualas ei vegn razzau suenter taur de raz, duessen quellas emprovas buca muncar. Essend ch'il taur sa era razzar las qualitads della vacca, sche ha in mussament, schebein quella seigi ina buna vacca de latg, ina grondiusa valeta. A raschun de quei factum, duess in tal mussament cun buna prestaziun vegnir risguardaus tier las premiaziuns. Cheutras raccolta buca mo la bellezza siu premi mobein era la prestaziun dils differents animals. Mo vid il taur e bein savens era tier vaccas e genetschas ei ina giudicaziun en sura senn mo ad égl nunsegira. Perquei sa la prestaziun digl animal mai vegnir risguardada tenor meret tier las premiaziuns, aschi ditg sco ei vegn buca luvrau pli intensiv vid las emprovas de prestaziun. Sco gia menzionau ein pli extensivas emprovas grevas de realisar e perquei era buca la valeta de descriver.

—== Garnins. ==—

Il plaid „ei fa nuot“ ha mess schon biars en fossa.

Tgi che mira adina sil suffel e sin las neblas, vegn mai de fanar.

Cor e voluntad san ins mai cultivar memia baul; per igl intelletg dat ei temps.

Stinadadad ei l'energia della tuppadad.

Bia caussas reguleschan ins giu bia meglier cun quescher e spetgar che cun perdegar e marclar.

Crediturs han ina megliera memoria, che debiturs.